לא תאכל. ואפילו זרע אין לה ושבה אל בית אביה[ב] חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוקי[ג]: **לשכניה כן ארח.** ישראל היה: **ופו ממאי דהוו להו בני.** לטוביה ולבנו מנשים הללו מבת שכניה ומבת משלם: **ופו.** אפי' היו להם ממאי דמבבל עלו אותם נשים ובניהם דילמא בארץ ישראל נותרו בימי גדליה אותם שכניה ומשלם ושם נשאו טוביה ובנו את בנותיהם [ד](ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם היינו שתוקי ואסופי): **למעשה סדום.** שהיו מגלי עריות וחטאים רעים בגופם וחטאים בממונם ואמרינן בחלק (סנהדרין דף קט:) דמחי לאתתא דחבריה ומפילה מ"ל תהוי גבן עד דמעברא [ה]הרי ממזרים לגבי ישראל: **תרשא.** לשון מחריש[ו]: **בית אבותם.** אביו: **וזרעם.** אמו: **זה אסופי.** דאילו שתוקי מכיר להודיע אמו שהיא מישראל והכא לא ידעו אם מישראל הם: **אמר אדון.** מסרס המקרא ודריש אדון כמו אדון אימר כמו אמר: **אדון.** הקב"ה: **כלכוב.** קדושים ככרובי הקדש כחיות הקדש דכתיב ביה (יחזקאל י) פני הכרוב: **כנמר.** כחיה זו שאינה מקפדת בזוג חבירתה: **כאילו תרשו כו'.** משום דלא יכלו להגיד יחוסם קרי להו תל מלח. תרשא לשון חורש: **בנים זריס.** מאשה פסולה לו ולשם ממון נסבה כדמסיים קרא יאכלם חדש את חלקיהם ממון שנשאה לשמו יאכלם בחדש אחד: **ושמא תאמר חלקו.** כגון נכסי לאן ברזל: **ולא חלקה.** כגון נכסי מלוג דהיא לאו איסורא עבדא שחזרה ליגשא למיוחס: **שאינה הוגנת.** פסולה לו: **כופתו.** הלוקה בב"ד כופתין שתי ידיו על העמוד במסכת מכות (דף כב:). כופתו קושרו: **רוצעו.** מלקיהו בלצועה: **ועל כלם.** כהנים לוויים וישראלים: **אליהו כופתו.** מאי דקאמר ואזיל אוי לו לפוסל זרעו ולפוגם את משפחתו כגון שנשא אשה שאינה הוגנת לו. ד)(האי אליהו לאו אליהו דכתיב במקרא הוא דא"כ מקמי דהוה אתי מאן כפתיה אלא שם מלאך הוא שהוא סופר למעלה): **כל הפוסל.** מגדף תמיד את המשפחות הוא עצמו פסול. ואינו מדבר בשבח ה)לעולם אין דרכו של פסול לדבר בשבח הבריות לעולם: **נטר עד דשקיל שמעיה דרב יהודה.** המתן עד שיטול שלוחו של רב יהודה שעומד כאן ליטול: **בר שויסקל.** לשון גנאי גרגרן אוכל שויסקי אלי כדאמר בפסחים (דף לו.) באימורי פסח מגריס מאן ליטא לן דלא שויסקי עבדינהו בשם רבינו הלוי: **שמתיה.** כדאשכחן דמנדים לכבוד הרב במועד קטן (דף טו.): **אמרו ליה.** לרב יהודה רגיל ההוא גברא דקרי לאינשי עבדי: **לקמיה דרב הונא.** לימלך בו אם יש לו לילך לפני רב נחמן: **לא מיבעי לך למיזל.** לפני רב נחמן שאתה גדול ממנו ואתה ראש בפומבדיתא. ורב נחמן ראש בהרדעא ודיין לראש גלותא ואתניה דבי נשיאה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קמד.) משום דרב נחמן חתני' דבי נשיאה הוא מזלזל בשמעתיה דר' יוחנן: **יקרא דבי נשיאה.** שהוא חתן הנשיא: **אסור לעשות מלאכה בפני שלשה.** שגנאי הוא ושפלות לדור שכפופים לזה שאין לו מי שיעשה מלאכתו: **דנונדריפא.** היינו מעקה באחד הלשונות: **מי סני.** כלומר מכוער ושנוי לשון תורה ולשון אחר בני אדם שאתה מדבר בעמקי שפה. ומתכוין היה רב יהודה לתופסו בדבריו ו)לקנטרו להודיעו שלא היה לו להנשא עליו להזמינו לפניו: **אקרפיטא.** ספסל: **תילתא ברמות רוחא.** מתוך שהיה רוחו גסה הוא משנה בדיבורו: **אגבנא.** כוס שהוא רביעית והיו רגילין לשתות כוס אחד ממשקה העשוי לשתותו שחרית וקוריהו אספרגוס במסכת ברכות (דף נא.): **אגפך.** כוס של רביעית ולשון אגפך היה שגור בפיהם: **תיפי דונג.** מבא בתי שכך שמה: **אין משתמשין באשה.** שלא ילמדנה להיות רגילה בין האנשים: **קטנה היא.** רב נחמן קאמר לה: **לילתא.** שם אשתו: **קול באשה ערוה.** שנאמר[ו] השמיעני את קולך ואם אשאל בשלומה תשיבני: **אמר ליה רב נחמן אפשר.** לשלוח לה שאילת שלום ע"י שליח: אין

לא תאכל: גירי וחרורי: מגלן אמר רב חסדא דאמר קרא [1]וכל הנבדל מטומאת גויי הארץ אליהם: ממזרי: מגלן דכתיב [2]וישמע סנבלט החרוני וטוביה העבד העמוני וכתיב [3]כי רבים ביהודה בעלי שבועה לו כי חתן הוא לשכניה בן ארח ויהוחנן בנו לקח את בת משלם בן ברכיה [4]קסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר[ז] הניחא למ"ד הולד ממזר אלא למאן דאמר [8]הולד כשר מאי איכא למימר ותו ממאי דהוו ליה בני דילמא לא הוו ליה בני ותו ממאי דהכא הוו להו וסליקו דילמא התם הוו אלא מהכא [4]ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדון ואמר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם תל מלח אלו בני אדם שדומים מעשיהם למעשה סדום שנהפכה לתל מלח תל חרשא זה שקורא אבא ואמו משתקתו ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם זה הוא אסופי שנאסף מן השוק כרוב אדון ואמר אמר רבי אבהו אמר אדון אני אמרתי יהיו ישראל לפני חשובים ככרוב והם שמו עצמם כנמר איכא דאמרי אמר רבי אבהו אמר אדון אע"פ ששמו עצמם כנמר הן חשובים לפני ככרוב אמר רבה בר בר[ג] חנה כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם כולו וזרעו מלח שנאמר ואלה העולים מתל מלח תל חרשא אמר רבה בר רב אדא אמר רב [5]כל הנושא אשה לשום ממון הויין לו בנים שאינן מהוגנים שנאמר [5]בה' בגדו כי בנים זרים ילדו ושמא תאמר ממון פלט תלמוד לומר עתה יאכלם חדש את חלקיהם ושמא תאמר חלקו ולא חלקה תלמוד לומר חלקיהם ושמא תאמר לזמן מרובה ת"ל חדש מאי משמע אמר רב נחמן בר יצחק חדש נכנס וחדש יצא וממונם אבד ואמר רבה בר רב אדא ואמרי לה אמר רבי סלא אמר רב המנונא [7]כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקב"ה רוצעו [8]ותנא על כולם אליהו כותב והקב"ה חותם אוי לו לפוסל את זרעו ולפוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו[ד] [א] אליהו כופתו והקב"ה רוצעו [2]וכל הפוסל פסול ואינו מדבר [ב] בשבחא לעולם ואמר שמואל [ד]במומו פוסל ההוא גברא דמנהרדעא דעל לבי מטבחיא בפומבדיתא אמר להו הבו לי בישרא אמרו ליה נטר עד דשקיל לשמעיה דרב יהודה בר יחזקאל וניתיב לך אמר מאן יהודה בר שויסקאל דקדים לי דשקל מן קמאי אזלו אמרו ליה לרב יהודה[ו] שמתיה אמרו רגיל דקרי אינשי עבדי אכריז עליה דעבדא הוא[ה] אזל ההוא אזמניה לדינא לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהזמנא אזל רב יהודה דרב הונא אמר ליה איזיל או לא איזיל אמר ליה [ה]מיזל[ט] לא מיבעי לך למיזל משום דגברא רבה את אלא משום יקרא דבי נשיאה קום זיל אתא אשכחיה דקעביד מעקה אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל [ו]כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה א"ל פורתא דגונדריתא הוא דקא עבידנא א"ל מי סניא מעקה דכתיב באורייתא או מחיצה דאמור רבנן א"ל [ז]יתיב מר אקרפיטא א"ל ומי סני [ח]ספסל דאמור רבנן או איצטבא דאמרי אינשי א"ל ליכול מר אתרוגגא אמר ליה הכי אמר שמואל כל האומר אתרוגגא תילתא ברמות רוחא או אתרוג כדקריוה רבנן או אתרוגא דאמרי אינשי אמר ליה לישתי מר אנבגא אמר ליה מי סני איספרגוס דקריוה רבנן או אנפק דאמרי אינשי אמר ליה תיתי [ט]דונג תשקינן אמר ליה הכי אמר שמואל [מ]אין משתמשים באשה קטנה היא בפירוש אמר שמואל [י]אין משתמשים באשה כלל בין גדולה בין קטנה נשדר ליה מר שלמא לילתא א"ל הכי [כ]אמר שמואל [ה]קול באשה ערוה אפשר ע"י שליח א"ל הכי אמר שמואל אין

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל"ג טוש"ע אה"ע סי' ד וסעי' ה וסעי' יט:

ט ב טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' ל בהג"ה:

י ג ד מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז טוש"ע אה"ע סי' כ סעיף ג:

יא ה טוש"ע חו"מ סי' ז סעי' ו וסי' קכד:

יב ו מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הל"ד סמג לאוין רמ טוש"ע חו"מ סי' מ סעי' ד:

יג ז מיי' פכ"ל מהל' איסורי ביאה הל"ה סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעי' ה:

יד ח מיי' שם הל' ב טוש"ע או"ח סי' עה סעי' ג:

תורה אור השלם

1. וְיֵאָבְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבְדָּל מִטֻּמְאַת גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲלֵהֶם לְדֹרֹשׁ לְיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

עזרא ו כא

2. וַיִּשְׁמַע סַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וְטוֹבִיָּה הָעֶבֶד הָעַמֹּנִי וַיֵּרַע לָהֶם רָעָה גְּדֹלָה אֲשֶׁר בָּא אָדָם לְבַקֵּשׁ טוֹבָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

נחמיה ב י

3. כִּי רַבִּים בִּיהוּדָה בַּעֲלֵי שְׁבוּעָה לוֹ כִּי חֹתֵן הוּא לְשְׁכַנְיָה בֶן אָרַח וִיהוֹחָנָן בְּנוֹ לָקַח אֶת בַּת מְשֻׁלָּם בֶּן בֶּרֶכְיָה:

נחמיה ו יח

4. וְאֵלֶּה הָעֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב אַדּוֹן וְאֵמֶר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית אֲבוֹתָם וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם:

נחמיה ז סא

5. בְּיְיָ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם: הושע ה ז

תוס' ר"י הזקן

רב יהודה היה ראש בפומבדיתא. נטר. המתין עד שיטול שלוחו של רב יהודה. בר שויסקל. דרך גנאי אמר. ור"ש פירש גרגרן אוכל צלי ואשכחן בפסחים [צו. א] ודילמא שויסקל עבדו, כלומר צלי.

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולנושא אשה שאינה הוגנת לו (אליהו כופתו והקב"ה רוצעו) תמ"מ וי"ב בע"י ל"ג לה: [ב] שם ואינו מדבר בשבחו של עולם כל"ל:

ב) [בכמ"י: וקסבר], ג) [בעיל קמ ע"ב ע"ש], ג) [בכמ"י: בר רב הונא], ד) מס' ד"ל פ"ל, ה) [בשאלתות סימן מ"ל פ' ואלא אינתא תניא נמי הכי על כולם וכו'], ו) [בכמ"י וע"י נוסף: שכל הנשא אשה שאינה הוגנת לו], ז) [בכמ"י וע"י נוסף: אפיק שיפורי ושמתיה אמרו ליה רגיל וכו'], ח) [עי' בעיל כח ע"ל], ט) [רש"ל מוחק מיזל], י) [בכמ"י וע"י: ליתיב], כ) [בע"י הגי' אינטבא דאמור רבנן או דאמרי אינשי], ל) [ל"ל דיקק כ"ל בשאלתות], מ) לקמן פא:, נ) ברכות כד., ס) [ויקרא כב, יג], ע) [ובמות סח ע"ב], פ) רש"ל מ"ז, צ) [ברש"י שבע"י: והון], ק) [ברש"י שבע"י: ממריסין], ר) רש"ל מ"ז [ברש"ל שלפני דפוס קראקא ראיתי דאדרבה שהוא מקיים וכתב דכן ל"ל ברש"י], ש) [ברש"י שבע"י: של עולם], ת) [ברש"י שבע"י: ולקנטרו וכו' להתנשא עליו], א) [שיר השירים ב],

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

אין שואלין בשלום אשה כלל. והא דאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פז.) איה דרה אשתך[ג] שאולין בשלום האשה על ידי בעלה היינו דוקא בשאילת שלום[א] אבל לשלוח לה בשלום[ב] אפילו ע"י בעלה אסור[ד]: **קשים גרים.** פי' בקונטרס לפי שאינם בקיאים במצות ומביאים פורענות ועוד שמלמדים את ישראל ממעשיהם וכו' וי"מ לפי שכל ישראל ערבין זה בזה[ג] ונלוו מילתא היא דהא לא נתערבו בשביל הגרים כשקבלו התורה[ה] כדאמרינן בסוטה (דף לז:) נמצא לכל אחד מישראל שם מאות אלף וג' אלפים [ותק"ן בריתות] שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו מן הגרים שהרי הרבה ערב רב עלה אתם[ו] ויש מפרשים דקשין גרים לישראל כספחת לפי שהזהיר הקב"ה עליהם[ז] בכ"ד מקומות שלא להוות אותם ואי אפשר שלא יצערוה ויש מפרשים לפי שע"י הגרים ישראל נגלות כדאמר (פסחים דף פז:) מפני מה ישראל מפוזרים בכל ארצות יותר

אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה אמר ליה[ח] הכי אמר שמואל [א]אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה ליה רביתהו שרי ליה תגריה דלא נישוויך כשאר[ב] עם הארץ א"ל מאי שיאטיה דמר הכא אמר ליה טסקא דהזמנותא שדר מר אבתראי אמר ליה השתא שותא דמר לא גמירנא טסקא דהזמנותא משדרנא למר אפיק דיסקא דהזמנותא מבי חדיה ואחזי ליה אמר ליה הא גברא והא דסקא אמר ליה הואיל ואתא מר להכא לישתעי מיליה כי היכי דלא לימרו מחנפי רבנן אהדדי אמר ליה מאי טעמא שמתיה מר להההוא גברא[ג] ציער שליחא דרבנן ונגדיה מר[ד] דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן[ז] דעדיף מיניה עבדי ליה מאי טעמא אבריז מר עליה דעבדא הוא אמר ליה דרגיל דקרי אינשי עבדי[ט] ותני[ג] כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחא לעולם ואמר שמואל[ד] במומו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש ליה לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי[ו] (אתא ההוא בר דיניה מנהרדעי) א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי קרית לי עבדא דאתינא מבית חשמונאי מלכא אמר ליה הכי[ז] אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא א"ל לא סבר לה מר להא דא"ר אבא אמר רב הונא אמר רב[ח] כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו אמר ליה הא איכא רב מתנה דקאי כוותי רב מתנה לא חזייה לנהרדעא תליסר שני ההוא יומא[ט] אתא אמר ליה דכיר מר מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא במברא א"ל הכי[י] אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא דלא אישתיור מינייהו אלא ההיא רביתא דסלקא לאיגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתה אכרוז עליה דעבדא הוא ההוא יומא אקרען כמה כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק נפקי אבתריה למרגמיה אמר להו אי שתיקו[כ] שתיקו ואי לא מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא חדא מיקריא דבי יונה וחדא מיקריא דבי עורבתי וסימניך[ל] טמא טמא טהור טהור[מ] שדיוה להההוא ריגמא מידייהו וקם אטמא בנהר מלכא מכריז רב יהודה[נ] בפומבדיתא אדא ויונתן עבדי יהודה בר פפא ממזירא בטי בר טוביה ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא מכריז רבא במחוזא בלאי דנאי טלאי מלאי זגאי כולם לפסול אמר רב יהודה גובאי גבעוניאי דורנוניתא דראי נתיניאי אמר רב יוסף האי בי כובי דפומבדיתא כולם דעבדי אמר רב יהודה אמר שמואל ארבע מאות עבדים ואמרי לה ארבעת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם אמר אביי כולהו יתבן[פ] בשורא דבנהרדעא ופליגא דרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר אם ראית כהן[ק] בעזות מצח אל תהרהר אחריו שנא'[1] ועמך כמריבי כהן אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר[2] שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנא'[3] בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות[ר] [והמה] יהיו לי לעם אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו[4] והייתי להם לאלהים [והמה] יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב[5] מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים אמר רבי[6] חלבו קשים גרים לישראל כספחת שנאמר[7] ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם[7] לשאת ולספחת אמר רבי חמא בר חנינא כשהקדוש ברוך הוא מטהר

בני מריבה כדכתיב כמריבי כהן: **עדות לישראל.** אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן משלו: **משפחות ישראל.** משפחות שהם ישראל גמורים: **כישראל כתיב.** והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן השמים אלא אם כן הן מקרבין עצמם תחילה להיות טובים: **קשין גרים.** שאינם זהירים במצות והרגילים אצלם נמשכים אצלם ולומדים מן מעשיהם:

מטהר

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פכ"ח מהל' מ"ב הל"ב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' ו:

טז ב מיי' פכ"ח מהל' סנהדרין הל"ו [וס"ו מהל' ת"ת הל' יד סי' ג] טוש"ע חו"מ סי' ח סעי' ה וסי' יא סעי' ח וטוש"ע יו"ד סי' שלד סעי' מג:

יז ג ד מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלי"ז:

יח ה טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לו בהג"ה:

יט ו מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלי"ח:

מוסף רש"י

דמצער שלוחא דרבנן. שמומיו לדין מפי הדיינין חזה קס עליו ומכהו (לעיל יב:). כל ת"ח שמורה הלכה ובא. הלכה מדשה שלא שמעוה מאחר (בכורות לח:). אם קודם מעשה. קודם שבא מעשה ההלכה לידו (שם). שבא הוראה לידו (בכורות עז:). אמרה. ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו (שם). שומעין לו. בשעת הוראה (שם). ועוסקין מעשה (בכורות לח:). ואם לאו אין שומעין לו. הואיל ודבר חידוש הוא, שמא בשביל מעשה שבא לידו לומרה (יבמות צח וכעי"ז שם עז. ובכורות לח:). קשים גרים לישראל כספחת. שמומין מעשיהם הרשעים ולומדים ישראל מהם או סומכין עליהם באיסור והיתר (יבמות מז:). שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן (שם קפ:). שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן, מפי מורי זקן, ויש לומר שכל ישראל ערבים זה בזה, ונלוו מילתא היא, שלא נתערבו בשביל הגרים, דאמרינן במס' סוטה (לז:) נמצא לכל אחד מישראל שם מאות אלף ואלפים ותק"ן בריתות, שכולן נתערבו זה בזה, אלמא לא נתערבו על הגרים (נדה יג:).

מוסף תוספות

א. וכעניינה כמו איה שרה אשתך. תוס' הרא"ש. ב. נ"א: שלומים. שם. ג. ונענשים עליהם. שם.

תורה אור השלם

1. אַךְ אִישׁ אֵל יָרֵב וְאֵל יוֹכַח אִישׁ וְעִמְּךָ כְּמַרִיבֵי הַכֹּהֵן: הושע ד ד

2. שֵׁשֶׁם עָלוּ שִׁבְטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ:
תהלים קכב ד

3. בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְיָ אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכֹל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם:
ירמיהו לא כה

4. וְהָיָה מִשְּׁכֶנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם:
יחזקאל לז כז

5. וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלַי כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם יְיָ: וְהָיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים:
ירמיהו ל כא - כב

6. כִּי יִרְדֹּם יְיָ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָם עַל אַדְמָתָם וְנֹלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב:
ישעיהו יד א

7. וּלְשֹׁאֵת וְלִסְפֹּחַת וְלִבְהָרֶת: ויקרא יד נו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שותא דמר כו' שיחתו. ע' רש"י סוכה ט ע"ב ד"ה שותא דיוקא: ד"ה כי כובי בו' כפר הסמוך. ע' בתוספות נודע ביהודה מהדורא תניינא חלק או"ח סי' כ:

ג) ב"מ פז., ב) [בכת"י: איקשין], ג) [ע"ל יב:], ד) [ע' תוס' יבמות נב. ד"ה דמתפקרן], ה) [בכת"י, דפו"ר וע"י: דתניא], ו) רש"ל מ"ז, ז) [ב"ב ג: וע' תוס' יבמות מה: ד"ה כיון דאמרו], ח) יבמות עז. לא. בכורות לח:, ט) [בכת"י טוקף: איקלע להתם], י) ב"ב ג:, כ) [בכת"י: שתקיתו שתקיתו], ל) [שם לא.], מ) [בכת"י: שדי ריגמייהו בנהר מלכא וקסן], נ) [בנהרדעא. כן איתא בשאלתות וכן עוד אחה שיעויים ע"ש], ס) ב"מ בסורית ובנהרדעא, ע) [בכת"י: שם בו עזות פניט], פ) [בע"י מתחיל מכאן עניין בפ"ע ואינו נמשך לשלפניו], צ) נדה יג: יבמות מז: קט:, ק) [בדפו"ר ודעתו אצלה. ובע"י ודעתה לימקן אצלה], ר) [ע' נדרים סב סוע"א ושבועות ל סוע"ב], ש) [בע"ב: דכרי], ת) [ב"ב ג ע"ב], א) [ירמיה ב. ג], ב) [בדפו"ר: שפחתו], ג) [בכתובות יח], ד) ע' בתוס' ב"מ פז. ד"ה ע"י בעלה, ה) [כל הדברים המובאים הכא איתא בבכ"י דנדה ושם כתבו תוס' ד"ל לפי שלא ידע משבוקן ע"ש], ו) [יש להוסיף עכ"ל [בס"ד]. רש"ל], ז) [בב"מ עט: איתא כל"ו מקומות ואמרי לה בב"מ מקומות],

מטהר שבטים. מיחסס: **כסף מטהר ממזרים.** המטומעים בישראל מחמת ממונם והוא גורם להם שיטהרו שלעתיד לבא אין הקב"ה מבדילם מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל הרבה: **שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף.** אותם שנטמעו מחמת עשרם וסיפיה דקרא והיו לה' מגישי מנחה בצדקה לדקתו של הקב"ה היא שאינו מבדילם אלא הואיל שנטמעו נטמעו. ורבי יהושע בן לוי סבירא ליה האי מטהר לאו מבדיל פסוליהן קאמר אלא מטהרם ומכשירם כולם: **עיסה.** כעיסה שהיא מעורבת. וכשם ר' משה מרומא"ט שמעתי עיסה כפסולת עגבים שנפחתו משקה שלהם: **בקשו לעשות בכל עיסה.** להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות ולבדוק אחר משפחות בכל כל הבאים לישא משם אשה: **קוליס אחס משימים בין עיני.** משום דרבי ממשפחת בבל היה מבני בניו של הלל[ו] שעלה וקיבל נשיאותו של בני בתירא[ם]: **יעפל לכם רבי חנינא.** להשיבכם דבר: **עלוני בעריסה ורוזו.** שלא יפשפשו אחר דבריו ויהא צריך לגלות משפחות והוא היה זקן ולא היה יכול לרוץ: **אמר להם אין שחיטה לעוף.** דבר שהוא תימה להם ולא גלה להם טעמו כדי [ט]שיהו טרודים בבקרת הראשונה ולא יחזרו אחר טעם השניה עד שיפטר מהם. וטעם דאין שחיטה לעוף מן התורה בשחיטת מולין (דף מ:) יליף מושפך את דמו[י] בשפיכה בעלמא: **ישבו ובדקו.** במשפחות א"י לברר את דבריו: **כיון שהגיעו לסכנה.** לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגוס פירשו: **הילא.** שבועה בהיכלו של מקום: **בידינו הוא.** לגלות פסול משפחות ארץ ישראל: **חנינא.** דכל משפחה שנטמעה נטמעה דאין להפרישה ולהרחיקה ולברר ספק מטומעיהם מי נטמע מי לא נטמע אלא יוחסות והם ספק והם כשרים לעתיד לבא: **בית הלריפה.** שם המשפחה: **בן ציון.** אדם חשוב ואיש זרוע: **ריחקה.** הכריז שהן פסולין: **אליהו בא.** לעתיד לבא דכתיב (מלאכי ג) והשיב לב אבות על בנים זה מבני בניו של זה: **[כ]דיודעין.** שהכל מחזיקים אותם בפסולים שנתקרבו בזרוע: **אכל משפחה שנטמעה.** מחמת שלא נודע פסולה נטמעה: **עוד אחרת.** משפחה אחרת היתה לבד אותה שקרבה בן ציון: **שם בן ארבע אותיות.** קריאתו [ק]וכתיבתו ופירושו חכמים מוסרין אותו כו': **לעגלס.** להעגיל: **כשיב זה שמי וכתיב וזה זכרי.** מדלא כתיב שמי וזכרי משמע שלמדו שני שמות ואמר לו זה שמי מיוחד וזה השני אני נזכר: שם בן שתים עשרה ובן ארבעים ושתים לא פירשו לנו: **משרבו הפרילין.** המשתמשין בו: **לנטועים שבכהונה.** לברך בו העם במקדש לאחר עבודת ליבור של תמיד של שחר: **מכניעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים.** אותן שלא היו בקיאין בו ומברכין בשם בן ארבע אותיות כשהיו מושכין את קולם בנעימה היו אלו ממהרים להבליע את השם בן י"ב ולא היה נשמע לרבים מקול נעימות חבריהם. בנעימת ביטוס קול שקורין טרו"ף: **אחר אחי אמי.** שהיה כהן ור' טרפון היה כהן[ר] בתוספתא דכתובות (פ"ה) מעשה בר' טרפון שקדש אשה בשני בצורת כדי להאכילם תרומה: **לדוכן.** לברך ברכת הכהנים: **ואינו מעמיד על מדוכיו.** לנטור אינה שמא ישתמש בו להנקס: **עד שיודע לך.** במשפחה שאתה בא לידבק בה במה נפסלה: **עד שיודע לך במה נכשרה.** צריך אתה לבדוק אחר המשפחה כמו שאמרה משנתינו (לקמן דף עו.) ארבע אמהות אלו שהן שמנה:

להשיאו

א מטהר שבטים שבטו של לוי מטהר תחילה שנא' [1]וישב מצרף ומטהר כסף וטיהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב וכסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה אמר רבי יהושע בן לוי כסף [2]מטהר ממזרים שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדקה א"ר יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל [3]שמשפחה שנטמעה נטמעה: גופא אמר רב יהודה אמר שמואל כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל: בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להן [4]קוצים אתם משימים לי בין עיני רצונכם יטפל עמכם ר' חנינא בר חמא נטפל עמהם ר' חנינא בר חמא אמר להם כך מקובלני מר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל בימי רבי [5]פנחס בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להם לעבדיו כשאני אומר שני דברים בבית המדרש טלוני בעריסה ורוצו כי עייל אמר להם [6]אין שחיטה לעוף מן התורה אדיתבי וקמעייני בה אמר להו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל נטלוהו בעריסה ורצו רצו אחריו ולא הגיעוהו ישבו ובדקו עד שהגיעו לסכנה ופירשו א"ר יוחנן [7]היכלא בידינו היא אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו [8]בה סבר לה כר' יצחק דאמר ר' יצחק משפחה שנטמעה נטמעה אמר אביי אף אנן נמי תנינא [9]משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן [10]וריחקה בן ציון בזרוע [11]עוד אחרת היתה [12]וקירבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב כגון אלו דידעין אבל משפחה שנטמעה נטמעה תאנא עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה אבל חכמים מוסרים אותו לבניהם ולתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב [1]הריני נזיר אם לא אגלה משפחות יהיה נזיר [2]ולא יגלה משפחות אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק [3]מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב [2]זה שמי לעולם לעלם כתיב [3]רבא סבר למידרשיה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אמר הקב"ה [4]לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת ת"ר בראשונה שם בן שתים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מכליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים אמר רב יהודה אמר רב שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא אמר שמואל משמיה דסבא בבל בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה שאר ארצות בחזקת פסול הן עומדות עד שיודע לך במה נכשרה ארץ ישראל מוחזק לפסול פסול מוחזק לכשר כשר הא גופא קשיא אמרת מוחזק לפסול פסול הא סתמא כשר והדר [5]תני מוחזק לכשר כשר הא סתמא פסול אמר רב הונא בר תחליפא משמיה [6]דרב לא קשיא כאן יותר משאר עובדי כוכבים כדי שיתוספו עליהם גרים ולא נהירא להא [7]אמר ביבמות (דף מז.) עובד כוכבים הבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר תדע שישראל דווים ודחופים ואמרי' אתם משום דיפרוש הוא דאמר מר קטן גרים לישראל כספחת אלמא דבתר [8]שיתגיירו קטן הם והא"ר אבהם גר פירש לפי שהגרין בקיאין במצות [9] ומדקדקין בהם קטן הם לישראל כספחת דמתוך כן הקב"ה מזכיר עונותיהם של ישראל כשאין עושין לנוח וכה"ג מלינו גבי הלרפית (מ"ל יז) שאמרה מה לי ולך אם האלהים (כי) בחת אלי להזכיר [את] עוני שמתוך שהוא לדיק גמור היה נראה לה שמזכיר הטא עונה [10]וכ"ש פירש לפיכך קטן שנטמעו בישראל ואין השביעה שורה אלא על משפחה מיוחסת וכן נראה דמשום הכי מייתי הא דרבי חלבו על הא מילתא דר' חמא בר חנינא: כאן

ב א ב ג מי' פי"ב מהל' מלכים הל"ג טוש"ע אה"ע פי' ב סעי' ה בהג"ה:

כא ד ה מי' פי"ד מהל' תפלה הל"י:

תורה אור השלם

1. וְיֹשֵׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כֶּסֶף וְטִהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי וְזִקַּק אֹתָם כַּזָּהָב וְכַכֶּסֶף וְהָיוּ לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה: מלאכי ג ג

2. וְאֹמַר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹר: שמות ג טו

גליון הש"ם

גמ' היכלא בידינו. עיין מוי"ט פ"ב משנה ט' דכתובות:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קטים וכו' ומדקדקין בהם. נ"ב והכי משמע בפסחים סוף דף לא דאין עושין תבואה שטולה גרים שמא יתקרבו בו ויטמאוהו לידי פסול וע"ש פרא"י אבל התוס' תמהו על גירסתו וע"ש:

תוס' ר"י הזקן

מטהר. פי' ר"ש לעתיד לבא שלא יבדילם הקב"ה מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל. והרי"ף פי' בפרקין דלעיל בנושא ב) שפחה כר' טרפון. משפחה שנטמעה נטמעה. ג) נטמע עמהם מפני עושרם אין הקב"ה מבדילם לעתיד לבא מאחר שנדבקו בהם משפחות הרבה. עיסה. היא מדומעת מקמח ומים ומלח ומורסן כך כל הארצות משפחתם מעורבות כנגד משפחת בני ארץ ישראל, וארץ ישראל עצמה היא מעורבת כנגד משפחת בבל שכל המשפחות הפסולות עלו מבבל (עיסה) שחזר הפסול לארץ ישראל. [עיסה. להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות] ולבדוק אחר משפחות בבל כל הבא לישא משם אשה. למקום סכנה. לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגום. היכלא. שבועה בהיכלו של מקום אנו יודעים אותה משפחה. שנטמעה. מחמת שלא נודע פסולה. נטמעה. ואין להפרישו מספק מי נטמע ומי לא נטמע, אלא יניחום בספק והם כשרים לעתיד לבא. ומסתברא דכר' יהודה ס"ל דאמר דמזרים יהדורו לעתיד לבא. בית הצריפה. שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה, נטמעה.

לעזי רש"י

מרומא"ט [מרומ"א]. מרומא (בירת איטליה). טרו"ף [טרופ"א]. נעימה.

מוסף רש"י

אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים (חולין כ.). ואפילו מתורה שנעבל פה מהלכה למשה מסיני אין לו, אלא מדברי סופרים, ויאין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או כרגה במכה שלא על ידי סימנים, אבל שחיטה או עיקור סימנים כשר בו (שם כז:). למדרשיה בפירקא. קרייה דיי"ל ה"א דאמרינן אותיות דרשיה וטעמייה התלויים בו (פסחים נ.). לעלם כתיב. תפר וי"ו, לשון העלמה (שם). לשון העלמתו שלא יקרא כתבתו (שמות ג טו). כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי. כתיב זה שמי לעולם, כהעלמה יכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה, לשון אחר כיון דכתב זה שמי פשיטא דזה זכרי, היאך יקרא אלא בשמו (שם). לא כשאני נכתב אני נקרא. שני שמות לימדו, שם הכתיבה ושם הקרייה (שם).

עין משפט נר מצוה

ד [כתב רש אלפס סוף פ' המוכר לעיל גבי יכולין ממזרין ליעבר כלפי ממזר שנשא שפחה וכו' והיינו דאר"י בן לוי כסף מטהר ממזרין שנאמר יכו' ופי' הנדפס שם בשם רש"י כסף מטהר דממזר יקח שפחה ויוליד ממנה בן וישתברנה וכן פי' הר"ן בכתובה אמיתית של הרב אלפס ופיהם אבל וכו' ע"ש], ה) סנהדרין לח., ו) [בכתי': רבי יצחק בן פנחס. וכעיין יעקב שעל הע"י גורס רבי פנחס בן יפיר], ד) מיר כט. חולין ד. וש"ג, ה) [בכתי': בהם], ו) עדיות פ"ח מ"ו, ז) שם אותה וריחקוה בני ציון, ח) ג"ז שם, ט) שם אותה וקירבוה בני ציון, י) [תוספתא דטיר פ"ח ס"כ], כ) פסחים נ., ל) [בכתי': אמרת], מ) [בכתי': רבא, וכל"ל. (סה"ל, רש"ש)], נ) [עיין שבת טו ע"ב], ס) [פסחים סו ע"ב], ע) [בדפו"ר: שיהיו], פ) [ויקרא יח, יג], צ) [ל"ל דיעין. ועיין רש"ל], ק) [בדפו"ר וע"י: ככתיבתו, ולפניו ע"פ הרש"ל ורש"ש], ר) [גם בגמ' דילן פסחים שם: אותה להדיא שאבל רבי טרפון בעצמו תרומה וע"ש בכורות נא: דר"ע שקל פדיון בסור ויבוא על אלו תמצא בתיקון בלי שרת], ש) [בדפו"ר אמ'. ול"ל דאמרינן], ת) [בדפו"ר: שמגיירו], א) [מכאן עד סוה"ל ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ הרש"ל ע"ש], ב) [יתקן דל"ל דנוסא], ג) [אם נטמעו].